

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موضوع: زوج یا زوجه تنها وارث باشند / میراث الأزواج.

آقای ملائی دربارہ "عدة من أصحابنا" مطلبی نوشته اند، عرض کردیم که در کافی که اصولاً و فروعاً کتاب بسیار مهمی می باشد "عدة من أصحابنا" زیاد ذکر شده، مشی مرحوم کلینی اینطور بوده که از خودش تا امام معصوم تمام وسائط را یک به یک نقل می کرده فقط در سه مورد "عدة من أصحابنا" دارد؛ اول عدة عن احمد بن محمد بن محمد بن عیسی و دوم عدة عن احمد بن محمد بن خالد برقی و سوم عدة عن سهل بن زیاد، علت این مطلب این است که مثلاً از احمد بن محمد بن عیسی چند نفر از اساتیدش نقل کرده اند و دیگر کلینی نخواستہ نام تمام اساتیدش را ذکر کند و سوال ایشان این است که این طولی است یا عرضی؟ مسلماً عرضی می باشد یعنی چند نفر استاد در عرض هم دارد که همه آنها از احمد بن محمد بن عیسی نقل کرده اند لذا ناچاراً فرموده عدة من أصحابنا عن احمد بن محمد بن عیسی و در مورد سهل بن زیاد و احمد بن محمد بن خالد برقی نیز مطلب همین است و ما عرض کردیم که در آخر جلد دوم جامع الرواة اسامی عدة من أصحابنا یک ذکر شده و بنده نیز در آخر کتاب رجالی که نوشته ام در صفحه ۹۷۶ این عدة را ذکر کرده ام و علامه بحرالعلوم در منظومه خودشان این مطلب را به صورت شعر درآورده و فرموده :

عدة أحمد بن عیسی بالعدد

خمسة أشخاص بهم تم السند
علي القمي والعتار
ثم ابن ادريس وهم أخيار
ثم ابن كورة، كذا ابن موسى
فهؤلاء عدة ابن عيسى
وإن عدة التي عن سهل
من كان الامر فيه غير سهل
ابن عقيل وابن عون الاسدي
كذا علي بعده محمد
وعدة البرقي وهو أحمد
علي بن الحسين وأحمد
وبعد ذين ابن اذينة علي
وابن لبراهيم واسمه علي...

سید بحرالعلوم اصحاب اجماع را در اشعارش اینطور ذکر می کند:

قد اجمع الكل علي تصحيح ما
يصح عن جماعة فليعلما
و هم اولو نجابة و رفعة
اربعة و خمسة و تسعة
فالسنة الاولي من الامجاد
اربعة منهم من الاوتاد
زرارة كذا برید قد اتي
ثم محمد و ليث يا فتني
كذا الفضيل بعده معروف
و هو الذي ما ببينا معروف
و السنة الوسطي اولو الفضائل
رتبتهم ادني من الاوائل
جميل الجميع مع ابان

والعبدلان ثم حمادان
و الستة الاخری هم صفوان
و یونس علیهم الرضوان
ثم ابن محبوب کذا محمد
کذاک عبد الله ثم احمد
و ما ذکرناه الاصح عندنا
و شد قول من به خالفنا.

بچثمان در این بود که اگر هر کدام از زوج یا زوجه تنها باشند یعنی زوج فوت کرده و تنها وارثش زوجه است و یا زوجه فوت کرده و تنها وارثش زوج می باشد در این صورت چگونه ارث خواند برد.

عرض کردیم که صاحب وسائل روایات مربوط به این دو صورت را در باب ۳ و ۴ از ابواب میراث الأزواج ذکر کرده که به عرضتان رساندیم و فقهاء ما نیز طبق همین روایات بین این دو صورت فرق قائل شده اند به این بیان که با توجه به روایات باب ۳ در جائی که زوجه فوت کرده و تنها وارثش زوج است تمام مالش به زوج می رسد نصف فرضاً و الباقی رداً و اما در جائی که زوج فوت کند و زوجه تنها وارثش باشد با توجه به روایات باب ۴ سه قول بوجود آمده؛ اول قول مشهور که فرمودند زن سهم خودش یعنی ربع را می برد و الباقی به امام داده می شود و اگر امام نباشد به نائب امام داده می شود، دوم اینکه تمام مال به زن داده می شود ربع فرضاً و الباقی رداً، سوم اینکه ربع مال فرضاً به زن داده می شود و اگر در زمان حضور امام بود الباقی به امام داده می شود و اگر زمان غیبت امام بود الباقی نیز به خود زن داده می شود، فهرست اخبار و دسته بندی و کیفیت دلالتشان قبلاً به عرضتان رسید.

نکته: در جمع بین اخبار گاهی جمع دلالتی است و از الفاظ و عبارات روایت و از ظهور آن استفاده می کنیم اما گاهی اخبار طوری هستند که از لحاظ ظاهر با هم تباین و تعارض دارند و قابل جمع نیستند که در این صورت اگر شاهد جمع پیدا کنیم که خب با هم جمعشان می کنیم و اگر شاهد جمع پیدا نکنیم می شود جمع تبرعی که صحیح نیست، خب اما در مورد اخبار باب ۴ که گفتیم سه قول بوجود آمده در واقع برخی از فقهاء ما خواسته اند بین اخبار جمع کنند که این سه قول بوجود آمده البته این جمع ها شاهد جمع ندارد.

بنده یک مطلبی از مرحوم آقای بروجرودی نوشته ام که قابل توجه می باشد، ایشان فرموده اند مسائل فقه دو قسم است؛ بعضی از آنها اصولی هستند که از ائمه علیهم السلام گرفته شده و قدماء نیز در کتبشان ذکر کرده اند و بر آنها اجماع دارند که همین ذکر و بیان و اجماع قدماء خودش کشف از قول معصوم می کند و اما بعضی از مسائل فقهی تفریعات هستند که مجتهدین بوسیله اجتهاد خودشان تفریع و توجیه کرده اند لذا اجماع و شهرت در این موارد حجت نیست زیرا اجتهاد هستند و ما نحن فیه یعنی اخبار باب ۴ نیز همینطور است در واقع فقهاء ما اجتهاداً سه قول ذکر کرده اند البته صاحب جواهر خیلی خوب به این مطلب پرداخته و فرموده این اجتهاد است و در کلام امام معصوم چنین چیزی وجود ندارد و در واقع جمعشان جمع تبرعی می باشد.

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی

والحمد لله رب العالمین و صلی الله علی
محمد و آله الطاهیرین